

Despre discernământ în spațiul civic

Conform DEX (2009) verbul "a discerne" are ca sensuri: "A deosebi, a distinge lucrurile unele de altele; a judeca limpede, cu pătrundere și cu precizie". Substantivul "discernământ" are ca înțelesuri "facultatea de a judeca, de a raționa, de a discerne, de a gândi; judecată, rațiune".

Am definit de la bun început aspectele semantice ale cuvântului discernământ pentru a putea apoi desluși/explica, cât mai bine, felul în care în diferite domenii ale vieții sociale oamenii sunt puși în fața unor situații în care trebuie să "opereze" cu această facultate ce ne este specifică.

Domeniile în care discernământul este invocat prin legislație ca fiind obligatoriu să fie dovedit ca fiind prezent sunt cel juridic și medical. Celelalte domenii; spiritual, etic, civic, politic, managerial etc presupun de la sine că el este prezent și aplicat de cei implicați dar nu este o condiție ce trebuie probată la modul explicit.

Despre discernământul în plan spiritual-religios există o bogată literatură care, plecând de la textele biblice și teologice, evidențiază modul în care oamenii trebuie să-și exercite această facultate de a discerne, de a alege, modul cel mai potrivit de a se comporta și acționa în relațiile cu semenii lor pentru a respecta normele și valorile morale ale religiei pe care au îmbrățișat-o.

În cele ce urmează voi încerca să exprim câteva considerente legate de modul în care se manifestă discernământul în plan civic. Apreciez că activitățile din planul civic au o importanță cu totul deosebită prin efectele pe care le generează la scara comunităților umane indiferent de dimensiunea lor.

Trebuie să plecăm de la constatarea că comunitățile umane nu au o structură omogenă din mai multe puncte de vedere ceea ce face ca indivizii care le compun să aibă necesități materiale și spirituale care diferă ca structură sau nivele de importanță. Cu cât dimensiunea comunității este mai mare gradul de neomogenitate este mai mare și evident și așteptările membrilor săi. Dar se pot identifica și necesități care au un caracter de generalitate și care devin astfel prioritare și cu beneficii pentru toți membrii comunităților. În astfel de condiții pentru membrii acelor comunități se poate spune că trebuie să funcționeze o "solidaritate de destin" (Bruno Feillet, 2018). Deciziile și acțiunile majore în cadrul comunității respective ar trebui firesc să fie ca rezultat al discernământului civic subsecvente acestei solidarități.

Pentru a ieși din zona de generalitate am să încerc să exemplific. Dacă luăm în discuție comunitatea unui oraș locuitorii acestuia își doresc, indiferent de criteriile de diferențiere ce pot fi luate în discuție, să aibă parte de: curățenie, un aer cât mai respirabil, o apă cât mai potabilă, condiții de transport în comun, dar și individuale, cât mai lejere, spații de odihnă și relaxare prietenoase, servicii medicale de calitate, creșe, grădinițe și școli la standarde specifice timpului nostru, instituții culturale diverse și

active, baze sportive accesibile, facilități logistice pentru conexiuni cu lumea exterioară, instituții administrative cu un grad mare de accesibilitate și reactivitate la doleanțele lor ș.a.m.d. Toate aceste deziderate formează baza unei solidarități de destin pentru locuitorii orașului.

Cele spuse despre comunitatea unui oraș pot fi extinse la nivel regional și apoi național cu completările care se impun la scara acestora.

În societatea democratică în care trăim funcționarea complexului sistem care gestionează toate necesitățile specifice vieții unei comunități are la bază instituții a căror componență este rezultatul voinței cetățenilor exprimată prin vot. Opțiunea majorității este cea care decide cine vor fi cei care vor asigura gestionarea comunității. Se pune însă întrebarea firească: oare la exprimarea acestor voturi a funcționat un discernământ civic bazat pe solidaritatea destinului comunitar sau rezultatul votului a fost determinat de o solidaritate de natură politică care este evident, ca dimensiune și eficiență scontată, sub cea a destinului comunitar?

Acest fenomen al dualității discernământului se manifestă în toate comunitățile umane, locale, regionale sau naționale care au la bază sistemele democratice. Este un ”preț” care se plătește acestui sistem care ne asigură libertatea de opinie, un drept pentru care s-a militat de-a lungul timpului. Fenomenul este accentuat și de modalitatea de vot folosită în sensul în care votul se exercită într-un singure tur sau este acceptat și un al doilea tur de scrutin. În acest ultim sistem de vot opțiunea cetățenilor devine cu adevărat majoritară, deci are o mai mare relevanță în planul solidarității de destin comunitar.

Și într-un caz și în celălalt rezultatul votului, din punct de vedere al majorității reale raportat la întreaga masă de cetățeni, este condiționat de procentajul celor prezenți la vot.

Constatăm deci existența unui inconvenient al mecanismului de vot democratic. El nu asigură întotdeauna, subliniez întotdeauna, cea mai bună soluție de desemnare a celor care își asumă misiunea de a ne asigura gestionarea comunităților.

O corecție viabilă a acestui inconvenient este apelarea, prin facultatea de a discerne a celor implicați, la mecanismul compromisului. Această soluție este folosită în comunitățile cu un nivel de educație și conștiință civică mai evoluat dar și în alte comunități în conjuncturi politico-sociale dificile. Compromisul trebuie înțeles. În acest caz, ca *”un acord, un contract, ai cărui termeni exprimă alegerea celui mai bun posibil pentru toate părțile implicate. Nu neapărat cel mai bun pentru sine, dar cel mai bun posibil pentru toate părțile”* (Bruno Feillet, 2018).

Utilizarea acestei soluții de natură civico-politică presupune ca exponenții politici reprezentativi din comunitate să aibă capacitatea de de a *”construi punți”* (Răzvan Diaconu, 2023) între opiniile din propriile partide și compromisurile ce se impun în relațiile cu celelalte formațiuni politice. Acești exponenți politici *”trebuie să vadă lumea suficient de limpede pentru a pricepe ce e posibil sustenabil și trebuie totodată să fie*

capabili să-și convingă concetățenii să accepte finalități care adesea sunt în mod inevitabil dezamăgitoare” (Răzvan Diaconu, 2023).

Printr-o astfel de acțiune complexă și dificilă, sub toate aspectele, se poate obține un rezultat prin care se atinge un nivel ridicat al solidarității de destin comunitar ce va asigura premisele unui progres al vieții social-economice a comunității în cauză.

Putem constata că actuala formulă de guvernare a României se încadrează în acest caz, cel al unui compromis politic obținut pe baza discernământului civico-politic al factorilor responsabili la nivel național.

Delimitarea discernământului civic de cel politic este dificilă prin interferențele care se produc, interacțiunea lor fiind complexă dar imperios necesară.

Formarea și atingerea unui grad ridicat de discernământ civic și politic presupune din partea societății, în ansamblul său, un efort îndelungat și susținut de a asigura o educație specifică. Beneficiile aduse comunităților de acest efort se justifică neîndoielnic.

Vă propun să meditam cu toții la un astfel de demers, cred eu, necesar. Complexitatea timpurilor actuale și viitoare ne obligă la acest efort.

Referințe

1. DEX-Dicționarul explicativ al limbii române, (2009), Ed. Univers Enciclopedic Gold, București
2. Bruno Feillet, (2018) Discerner en politique, <https://www.discernement.com/page-1122.html>
3. Răzvan Diaconu, (2023), Cronicele–Curs de guvernare, nr. 83, p.132

Prof.univ.dr. VASILE BOLOȘ

(Articol publicat în ziarul”Cuvântul liber” Tg Mureș din 7 martie 2023)